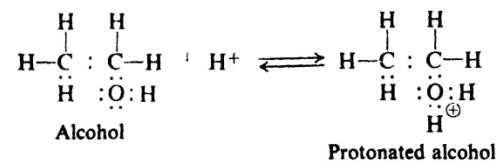

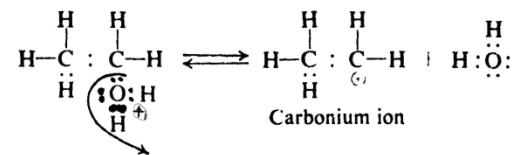
Wykład 5

Mechanizm dehydratacji alkoholi

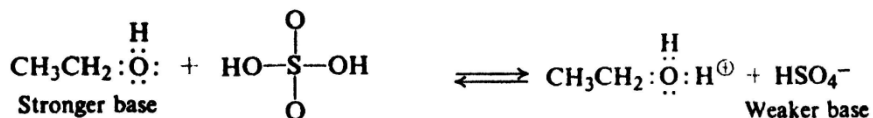
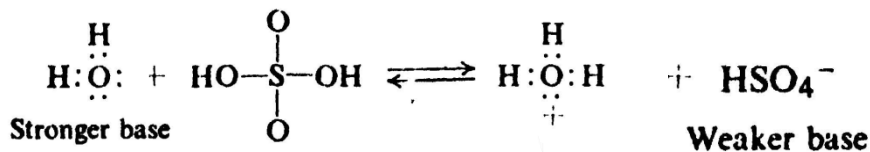
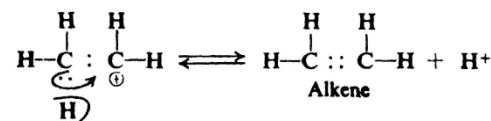
I. Protonowanie

II. odszczepienie cząsteczki wody

III. odszczepienie protonu

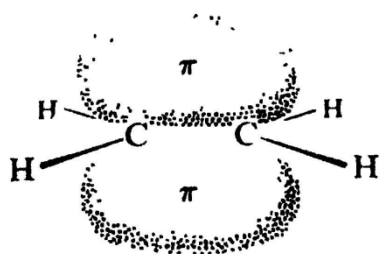
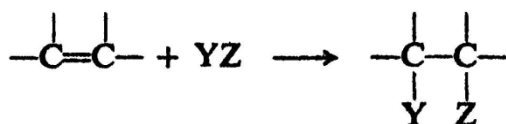

Etap 1

Reakcje alkenów

Najbardziej reaktywne jest wiązanie podwójne, lub jego sąsiedztwo (węgiel α)

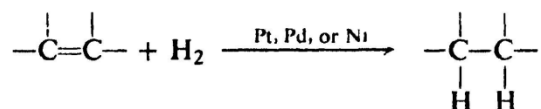
Reakcje addycji (przyłączenia) – nie ma produktów ubocznych

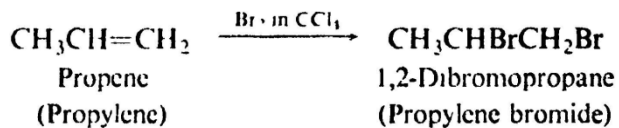
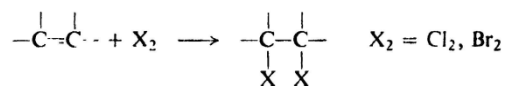
Ponieważ cząsteczka jest otoczona chmurą elektronów π , więc ma ładunek ujemny i spełnia rolę zasady a reagent jest kwasowy (poszukujący elektronów). Takie reagenty są elektrofilowe. Reakcja ta nazywana jest addycją elektrofilową. Jest to addycja elektrofilowego (kwasowego) reagenta do wiązania podwójnego cząsteczki alkenów.

Reakcje addycji

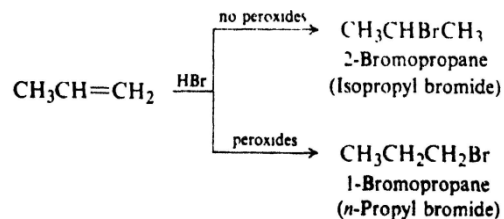
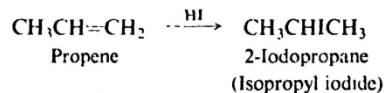
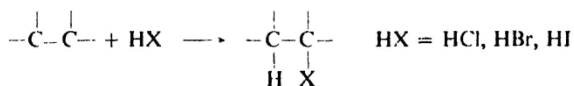
Addycja wodoru

chlorowca

chlorowcowodoru

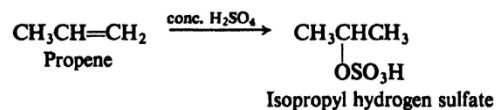
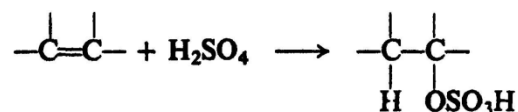

Markovnikov addition

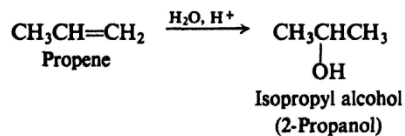
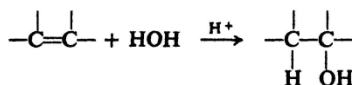
Anti-Markovnikov addition

Reakcje addycji, c.d.

Addycja kwasu siarkowego (VI)

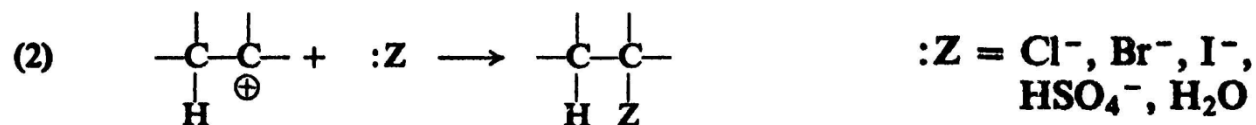
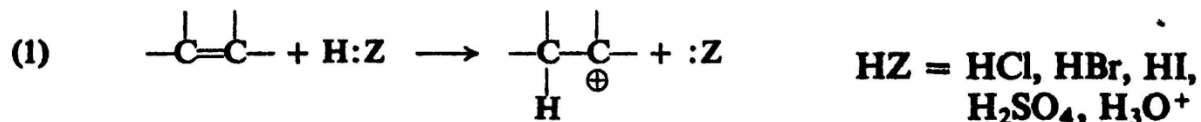

wody

Charakterystycznym etapem jest powstawanie karbokationu, który jest odpowiedzialny za kształt cząsteczki jaka powstaje

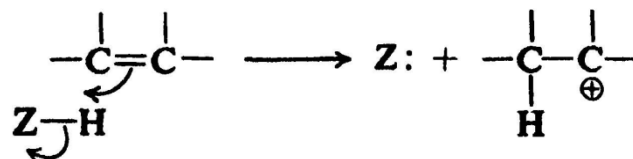
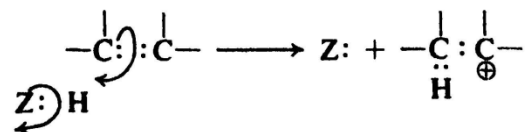
Mechanizm addycji kwasowego reagenta – addycja elektrofilowa

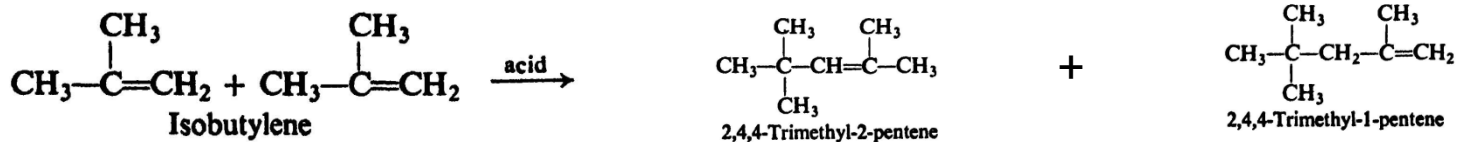
Etap (1) Zachodzi bardzo trudno, decyduje o szybkości przebiegu całej reakcji)
Zachodzi przeniesienie protonu od 1 zasady (Z) do drugiej (do alkenu). W II. etapie następuje połączenie powstałego karbokationu z zasadą. Kwasowy reagent (proton) atakuje wiązanie alkenów. Zgodnie z tym mechanizmem zachodzą reakcje:
dimeryzacji (polimeryzacji) i alkilowania

Dimeryzacja, alkilowanie

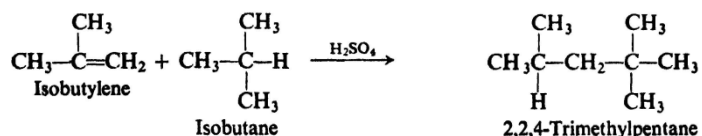
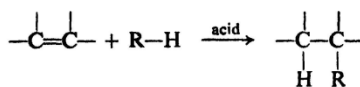
Electrophilic addition

dimeryzacja

alkilowanie

Kierunek przyłączenia halogenów określa reguła Markownikowa.

Reagent kwasowy, anion kwasowy przyłącza się zawsze do tego atomu węgla w cząsteczce węglowodoru, który jest związany z mniejszą liczbą atomów wodoru.

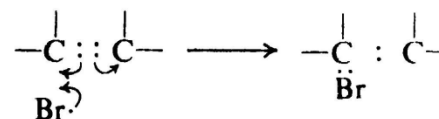
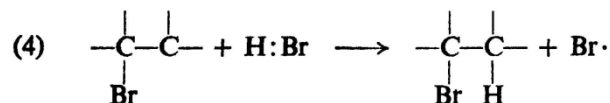
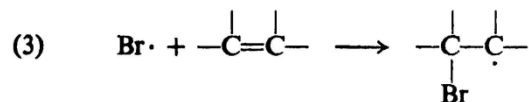
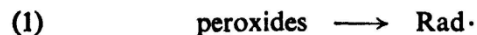
Addycja wolnorodnikowa

Addycja wolnorodnikowa

Zachodzi wtedy, gdy w środowisku r-cji znajdują się nadtlarki.

Addycja zachodzi według mechanizmu wolnorodnikowego.

Nadtlenki (np. benzoilu) albo wprowadza się albo wytwarzają się one na skutek długiego kontaktu z tlenem. Nadtlarki są nietrwałe, rozpadają się na rodniki, są wybuchowe.

**Free-radical
addition**

then (3), (4), (3), (4), etc.

Jest to reakcja łańcuchowa.

inicjowanie reakcji

wzrost łańcucha

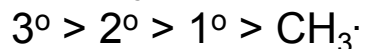
cząsteczka nie rośnie, jak mechanizm dimeryzacji

Proces jest zakończony, gdy wprowadzamy wyłapywacz rodników, albo musi się spotkać z innym rodnikiem.

Addycja ta jest niezgodna z reguła Markownikowa.

Addycja wolnorodnikowa

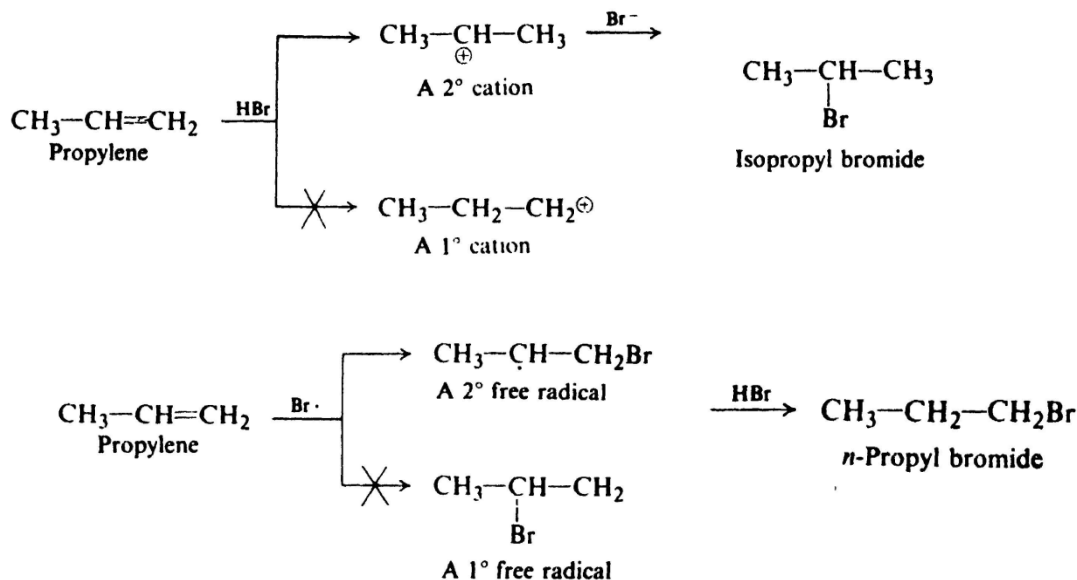
Rodniki uboższe w energię są trwalsze. Najtrwalsze są 3°, później 2°, później 1°.

Addycja wolnorodnikowa jest reakcją, której orientacja jest uzależniona od łatwości tworzenia wolnych rodników.

Wg mechanizmu addycji wolnorodnikowej zachodzi r-cja polimeryzacji etylenu i propylenu prowadząca do polietylenu i polipropylenu.

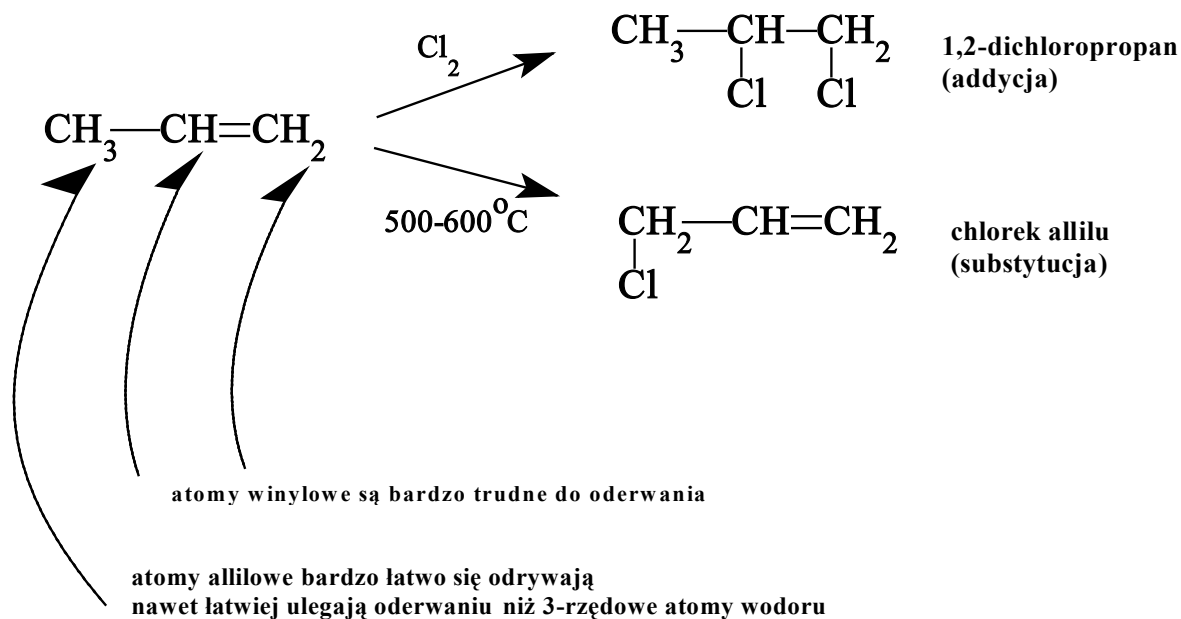
Są niskociśnieniowe (z użyciem katalizatorów, oparte o związki metali przejściowych, powstały łańcuch polimeru ma stereoregularną strukturę) lub wysokociśnieniowe.

Reakcje substytucji (głównie elektronem halogenu)

Substytucja w łańcuchu alkilowym przy wiązaniu podwójnym, węgiel α , a nie w wiązaniu podwójnym.

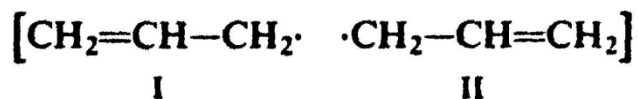
W temp. 500-600°C gazowy propen reaguje z chlorem.

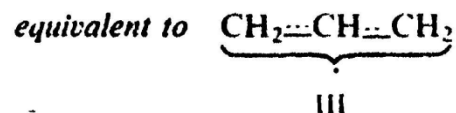
Łatwość oderwania atomów wodoru allilowy > 3° > 2°
> 1° > CH₃· > winylowy

Rezonans

Trwałość rodnika allilowego tłumaczy się teorię rezonansu. Częsteczkę można przedstawić za pomocą dwóch lub więcej struktur o takim samym rozmieszczeniu jąder atomowych a różnym rozmieszczeniu elektronów (im więcej tym lepiej). Częsteczka jest hybrydą wszystkich struktur. Hybryda rezonansowa jest trwalsza od wszelkich struktur granicznych.

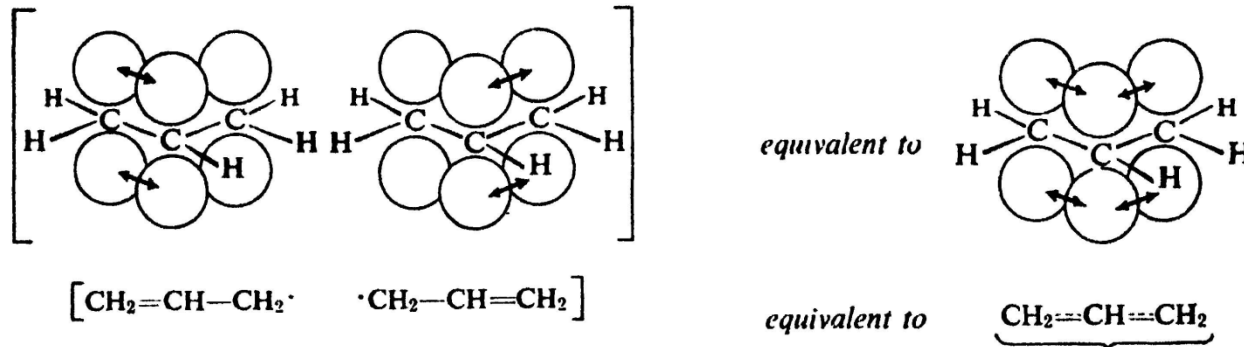

struktury graniczne

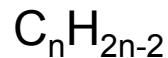
hybryda

Rodnik alilowy – struktura graniczna

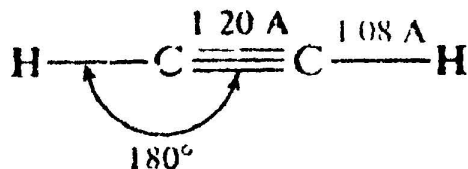
Rzeczywista struktura nie odpowiada strukturom granicznym, lecz jest strukturą pośrednią i odpowiada strukturze III. W rodniku alilowym nie ma jednego wiązania pojedynczego, jednego wiązania podwójnego, ale są 2 identyczne wiązania pośrednie. Każdy węgiel ma dodatkowy orbital p, które przenikają się i tworzą jedną ciągłą chmurę elektronów π nad i jedną pod płaszczyzną wiązania. Są one całkowicie zdelokalizowane. Mogą się przemieszczać. Zdolność elektronów do zdelokal. przejawia się zwiększoną mocą wiązań i zwiększoną mocą cząsteczki. Elektrony należą jednocześnie do trzech atomów węgla. Hiperkoniugacja obejmuje orbitale σ i p lub π i p.

ALKINY I DIENY

Najprostszym przedstawicielem jest etyn (acetylen) C_2H_2

W cząsteczce acetyleny atom C jest w stanie hybrydyzacji sp

Cząsteczka jest liniowa, wszystkie 4 atomy leżą w linii prostej.

Suma 2 prostopadłych do siebie orbitali p tworzy chmurę w kształcie pierścienia.

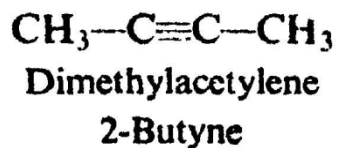
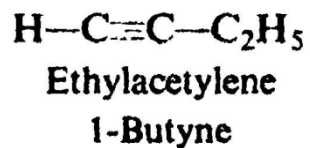
Potrójne wiązanie w acetylenie składa się z jednego σ i dwóch π .

Długość wiązania $C \equiv C$ wynosi 0,121 nm (w etylenie 0,134 nm, w etanie 0,153 nm). Długość wiązań C-H wynosi 0,108 nm.

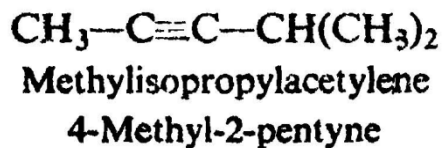
Szereg homologiczny alkinów

1. etyn (acetylen)	$\text{HC}\equiv\text{CH}$
2. propyn	$\text{HC}\equiv\text{C}-\text{CH}_3$
3. 1-butyn	$\text{HC}\equiv\text{C}-\text{CH}_2\text{CH}_3$
4. 1-pentyn	$\text{HC}\equiv\text{C}-\text{CH}_2\text{CH}_2\text{CH}_3$
5. 1-heksyn	$\text{HC}\equiv\text{C}-(\text{CH}_2)_3\text{CH}_3$
6. 1-heptyn	$\text{HC}\equiv\text{C}-(\text{CH}_2)_4\text{CH}_3$

Od butynu pojawia się izomeria położeniowa (wiązana z różnym położeniem wiązania potrójnego)

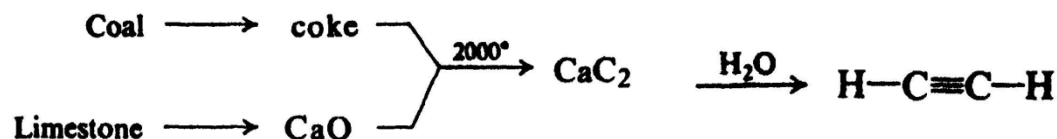
Może być też izomeria łańcuchowa.

Metody otrzymywania alkinów

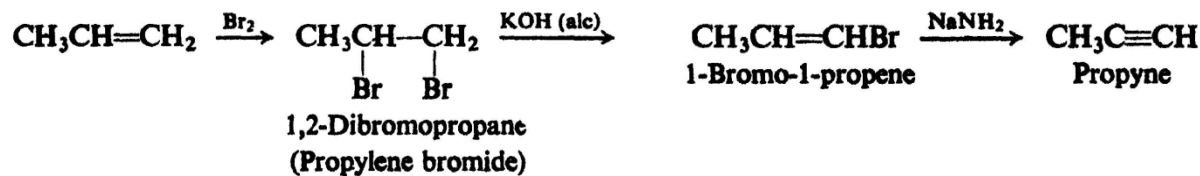
Metody przemysłowe

CaO + koks →

Metody syntetyczne

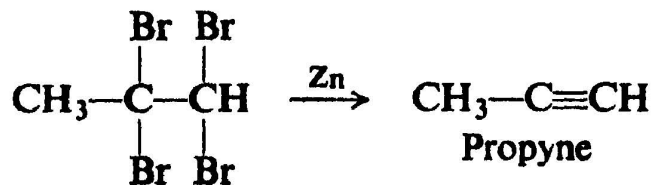
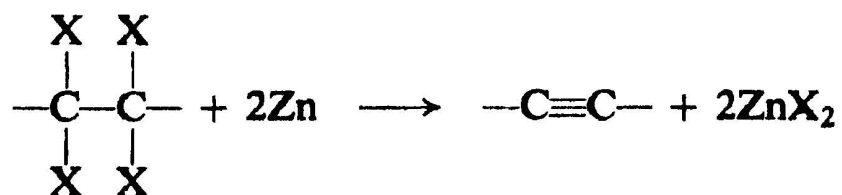
dehydrohalogenacja dihalogenoalkanów

Metody otrzymywania alkinów , c.d.

dehalogenacja tetrahalogenoalkanów

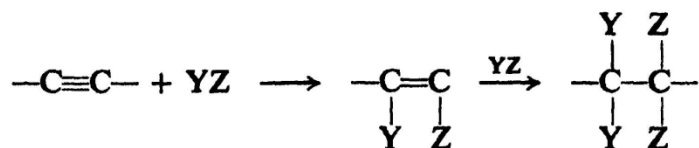

Butle acetylenowe – to skroplony acetylen zaabsorbowany na gąbczastej masie gdyż sam jest bardzo wybuchowy.

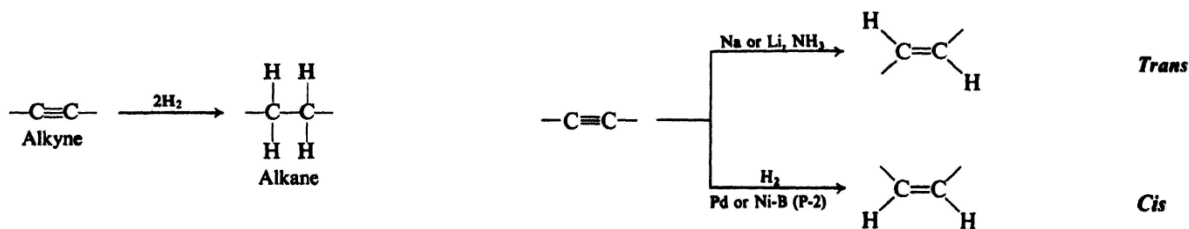
Reakcje alkinów

Alkiny podobnie alkeny ulegają addycji elektrofilowej, gdyż elektrony elektrony π są łatwo dostępne.

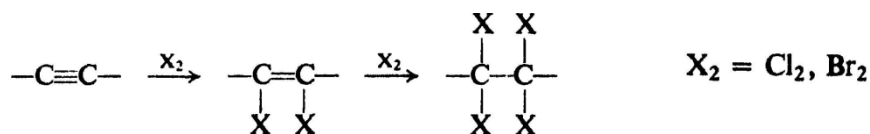
Reakcje addycji

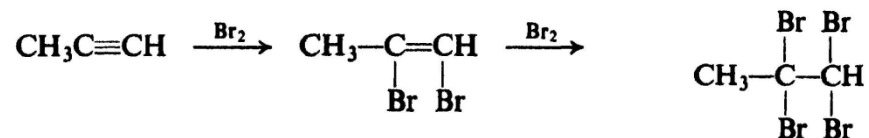
1. Addycja wodoru

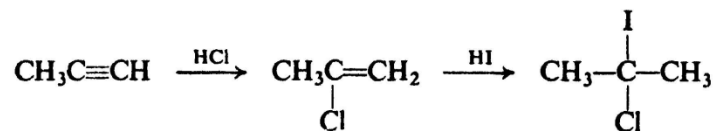
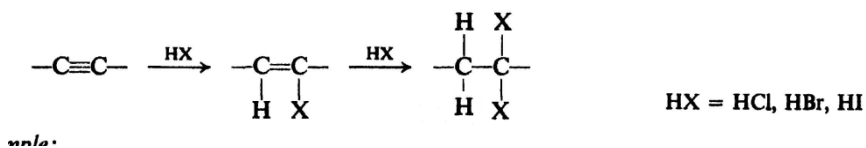
2. Addycja halogenów

Reakcje alkinów c.d.

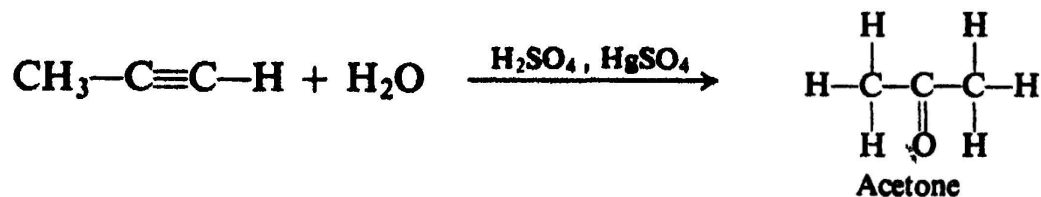
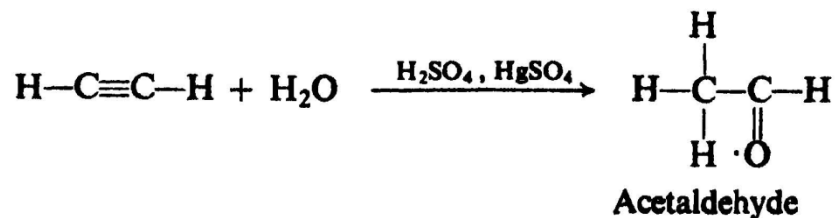
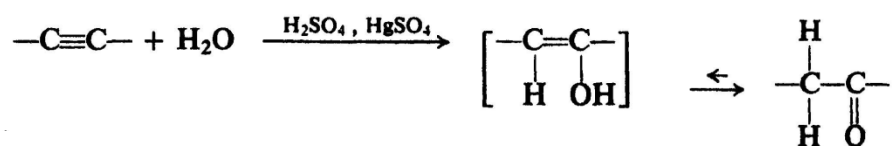

3. Addycja halogenowodoru

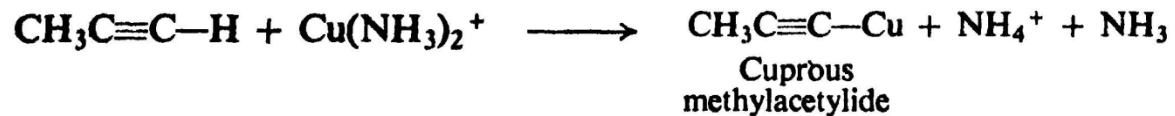
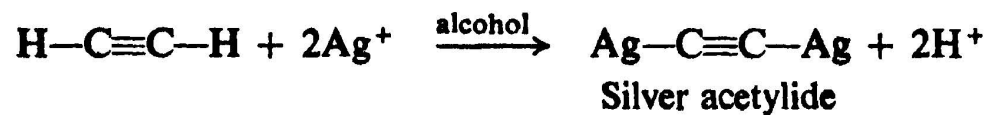

4. Addycja wody (hydratacja)

Atom C związany wiązaniem potrójnym wykazuje znaczną kwasowość tj. odznacza się skłonnością do odszczepiania jonu wodoru.

5. Powstawanie acetylenków (w reakcji z metalami ciężkimi)

Dieny

Dieny są alkenami, których cząsteczki zawierają 2 podwójne wiązania C=C. Zasadnicze właściwości dienów są takie jak alkenów.

Nazwy systematyczne dienów tworzy się jak nazwy alkenów, z tym, że dodaje się końcówkę „dien” oraz na początku 2 cyfry wskazujące położenie 2 wiązań podwójnych.

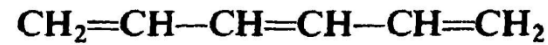
np.

1,3-Butadiene

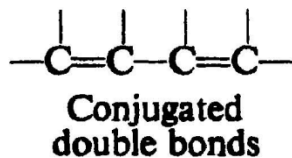
1,4-Pentadiene

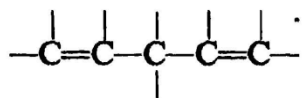
1,3,5-Hexatriene

Podział dienów

Dzielią się na 3 klasy:

Sprzężony układ wiązań

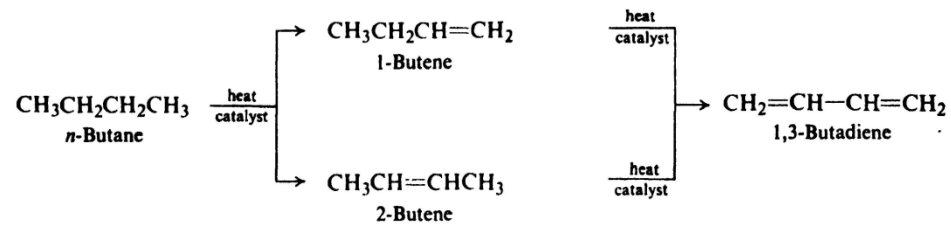
izolowany układ wiązań

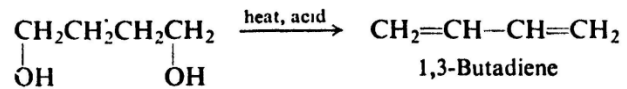
skumulowany układ wiązań,
występuje w związkach zwanych allenami

Otrzymywanie dienów

1. w krakingu

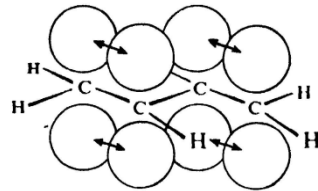
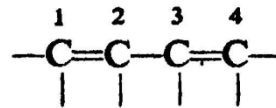
2. z glikoli (znacznie droższa)

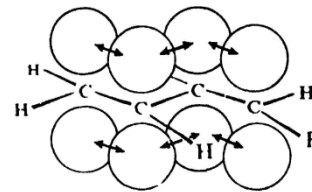
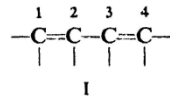

Rezonans w dienach

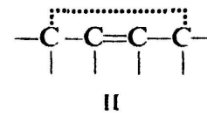
W cząsteczce 1,3-butadienu, delokalizacja elektronów jest pełna i cząsteczka jest bardzo stabilna.

Tworzenie się podwójnych wiązań

Tworzenie się sprzężonego układu wiązań

Hybryda rezonansowa struktur I i II